

„Vilties“ išleidimas Nr. 6

Kolera artinas – pasisaugokite!

PARAŠĖ
Rygiškių Jonas

VILNIUJE
M. Kuktos spaustuvė 1908

Kūrinys suskaitmenintas vykdant ES struktūrinių fondų remiamą projektą
„LIETUVIŲ LITERATŪROS KLASIKOS KŪRINIŲ PERKĖLIMAS
Į ELEKTRONINĘ ERDVĘ“, 2013

Kolera artinas— pasisaugokite!

Kolera yra baisi Azijos liga. Iš Azijos, savo gimtinės, ji kartais atvyksta ir į Europą ir piauna jos žmones. Lietuvos žmones ji piauna, tiesą sakant, nedažnai, bet piauna jau gana senai. Nuo to laiko, kada ji pradėjo lankyti mūsų kraštą, bus jau arti šimto metų...

Pernai rudenį ji buvo jau pasirodžiusi tūloje Rusijos vietoje, kame-nekame pietiniuose jos miestuose, miesteliuose ir sodžiuose, buvo bekeliaujanti jau į Lietuvą, bet jai bekeliaujant, užėjo žiema, ir Lietuvos, kaip žinoma, prieiti jai tuo tarpu neteko. Ji laukiama čia tiktai šį pavasari ar šią vasarą.

Viešnia ji, žinoma, nemaloni. Lanko ji mus visuomet nekviesta, ir apsilankiusi, moka daug jeibių pridirbti. Taigi neprošalį bus, man rodos, pasižinus su ta nelaukiamąja viešnia artėliau, kol ji dar nieko čia neprasimano. Pažinti savo neprietelis juk visuomet naudinga žmogui; kurs savo neprietelį supranta, lengva jo pasisaugoti, ir būtinai prireikus, netaip jau sunku su juo pasigrumti.

Kolera miršta daugybė žmonių. Miršta maž-daug pusė visų žmonių, kuriems tenka ta liga susirgti. Susirgo vienas žmogus, ir nuo jo, bematant, jei tik nepasisaugos kaimynai, užsikrečia daugybė žmonių. Jei susirgusius lankys pažistamieji ir gentis, jie ir patįs gali užsikrėsti, ir pradėję nuo savo namiškių, gali kitus užkrėsti.

Kolerą platina žmonės savo išmatomis (mėšlu), vėmalais ir daiktais (skalbiniais ir kitais drabužiais). Taip yra: kartu su išmatomis ir vėmalais koleros antkryčiai arba gemalėliai patenka į žemę. Jei žemė drėgna, antkryčiai joje vaisosi ir paskui suplaukia į aplinkinius vandenį — į kūdras, tvenkinius, šulinius, upes. Žmogus, kurs išgers vandens su koleros gemalėliais, bematant užsikrės kolera. Apsivilks žmogus suterštais, užkrėstais tokio ligonio drabužiais, į jo kūną pateks ligos antkryčiai, — ir reikės žmogui sunkiai, jei ne mirštamai, sirgti.

Koleros antkryčiai veisiasi ypač tokioje žemėje, kuri dar pirmiau buvo prisisunkusi pamazgų, žmogaus išmatų, mėšlo, srutų ir visokių kitų puvėsių. Vandeniį atranda liga ir kitu keliu: žmonės kolerininko drapanas, neišnaikinę koleros antkryčių, plaudžia kartais vandenyje, ir tokio būdu patįs sėte sėja tą baisiąją ligą. Kartais liga ir tiesiai patenka į žmogaus maistą: ją pasėja čia musės ir visokie kiti vabalėliai, atnešę ją iš užkrėstųjų vietų.

Į žmogų koleros antkryčiai sueina kartu su maistu ir gėrimu.

Liga platinasi daugiausia vasarą ir rudenį.

Kaip pažinti koleros ligą? Susirgęs kolera žmogus viduriuoja, jam paleidžia vidurius. Jo išmatos eina vis skįstyn ir dažnyn. Beto, žmogus ima vemti, kojas trauko mėšlungis. Sopoliai eina didyn; žmogus nebesitveria, rėkte rėkia. Praslenka kelios valandos, ir ligonis visai persimaino: akis įdumba, nosis smailėja, visas kūnas išrodo labai liesas; oda pamėlynuoja, atšąla. Ligonis trokšta gerti, bet atsigerti negali, nes visa, ką jis įgeria, tuojau ir išvemta.

Kas daryti, norint išsisaugoti koleros? Reikia rūpintis, kad aplinkui negalėtų veisties koleros antkryčiai, kurie, kaip jau yra sakyta, mėgsta drėgnas, nešvarias vietas. Taigi reikia rūpintis, kad tos vietos būtų švaresnės, kad pats žmogus būtų toliau nuo tokiu vietų. Reikia rūpintis,

kad negalėtų užsikrėsti aplinkiniai tvenkiniai, upeliai, šuliniai, iš kurių semiamas gerti vanduo. Kad į šulinį neprisisunktu osgli antkryčių, primeta apie jį sluoksnį molio ir gerai, gerai sumina.

Pirkia (rūmas, gyvenamoji troba) reikia laikyti tyri: purvų joje nereikia laikyti, visur turi būti švaru; kandys, musės ir kiti vabalėliai reikia beširdiškai naikinti, pati troba – dažnai vėdinti. Žmonės turi dažnai vanoties pirtyse arba šiaip-jau maudyties.

Jeiliga pasirodytų kurkaimynijoje, reikia, kiek galint, neturėti su kaimynais jokių reikalų. Būtinai prireikus pasikalbėti, atlikite savo reikalus ne kaimynų namuose ir ne savo šeimoje; pasirūpinkite tatai padaryti ne gyvenamojoje troboje. Patys negirtuokliaukite, rūpinkitės perdaug nenusidirbti, naktimis miegokite, kur nereikiant nesidaužykite. Gerkite tiktai atvirintą vandenį arba arbatą; žalio pieno negerkite. Nieko nereikia perdaug valgyti. Uogų, grybų, kopūstų, obuolių... kiek galėdami, nevalgykite, ypačiai saugokitės nepriėjusių (neišnokusių) vaisių. Rūpinkitės nenušalti kojų, pilvo. Ant plikos žemės negulėkit. Jei paleistų kartais vidurius, tuojau, nieko nelaukdami, lėkite prie gydytojo, arba, jei nebūtų gydytojo, jieškokite bent felčerio. Sergant aplinkui kolera, vidurių paleidimas ir šiaip-jau vidurių liga reikia tuojau gydyti.

Jeį susirgtų kuris žmogus kolera, tuojau vežkite jį į gydyklą, arba į tokią vietą (trobą), kur gydomi žmonės, kitaip sakant – tuojau vežkite į ligonbutį. Jei to padaryti negalite, bent praneškite, nieko nelaukdami, apie susirgimą gydytojui. Delsti arba gaišti tokio atsitikimu yra tiesiog nusidėjimas prieš visuomenę. Jei laiku to nepadarysite, liga gali įsikerėti, įsišaknyti: paskui, pavėlavus, gydyti bus labai sunku. Čia kiekvienas doras žmogus turi būti pasiryžęs nešti savo artimui pagalbą: kieno atlieka arklys, tas turi tuojau važiuoti gydytojo arba bent pranešti apie ligą gydytojui; toks nuvažiavimas, jei bus važiuojama laiku, gali išgelbėti daugybę žmonių.

Prieš atvažiuojant gydytojui arba felčeriu, reikia ligonis paguldyti į lovą. Į lovą geriausia pakloti šiaudų, kurie paskui reikia sudeginti – vistiek, ar tuos šiaudus bus apteršęs savo išmatomis arba vėmalais ligonis, ar ne. Troboje turi būti visai nedaug žmonių. Tepasiliekie joje sergant tik tie, kurie slaugo arba prižiūri ligoni. Kiti namiškiai gali tam tarpui kur kitur rasti sau vietos. Atliekamieji daiktai ir įvairūs valgymai (duona, sūriai...) reikia tuojau išnešti iš trobos. Toje troboje, kurioje guli ligonis, kitiems nereikia valgyti. Žmogus, kurs slaugo ligonį, turi rūpintis, kad nesusiterštų nuo ligonio savo kūno ir drabužių. Palietęs ligonį, jis turi tuojau, pasiėmęs muilo, gerai nusimazgoti savo rankas. Jei ligonis apvemtų slaugytoją arba jo vėmalai užtikštų slaugytojui ant drabužio, tuojau reikia persivilkti, permaintyti drabužis.

Pirkioje, kur guli ligonis, reikia dažniau vėdinti oras. Gerai padarysite, pakūrę ir pirkios krosnį, kad pro kaminą trauktų sugedusį orą.

Ligonio išmatų ir vėmalų nemeskite ir neliekite bet-kur. Išmezdami tokiuos daiktus bet-kur, tiktai ligą veistumėte; geriausiai daro tie, kurie išmatoms ir vėmalams pasirūpina tam tikrą puodelį arba kokią puodynę ir pripila ją ligi pusės pelenų. Ligonio vėmalai ir išmatos turētu patekti visuomet į tokį indą ir sumišti su pelenais; į tą patį indą reikia įpilti deguto, atmiešus verdančiu šarmu; paskui gi, kur-nors, atokiai nuo trobesiu ir

vandens, reikia iškasti gili duobė, – visa tatau į ją sukrėsti ir užkasti žemėmis. Į indą priberama dar piuvėnų (žiogspirių, šermenų): tuomet išmatos lengva sudeginti.

Nieku gyvu nereikia plausti upeliuose, tvenkiniuose arba pas šulinį nuvilktieji nuo ligonio marškiniai ir šiaipjau skalbiniai arba kiti kokie daiktai, kurie yra buvę šaly ligonio. Tokie daiktai geriausia sugrūsti ir sudėti į kibirą ir apipilti gailiu šarmu arba bent verdančiu vandeniu ir paskui, palaikius tokiame žlugte, išdžiovinti. Kai atvažiuos arba ateis gydytojas, jis galės dar kaiką patarti, kas reikės padaryti, kad visiškai išnyktų iš tų daiktų ligos gemalėliai.

Prieš atvažiuojant gydytojui, *pagalba susirgusiajam kolera žmogui* tokia tegali būti: ligoniui ant pilvo reikia dėti šilti, sausi apklotai, pripildyti šiltų pelenų arba šutintų avižų; susirgusis trokšta gerti, todėl reikia jam duoti mėtų arba liepos žiedų arbatos, bet tinka ir paprastoji arbata arba atvirintasis vanduo; ligonis reikia girdyti dažniau, bet daug gėrimo vienu kartu duoti nereikia. Vemiant, gėra duot ryti kąsneliai ledo.

Pradėjus šalti kūnui ir traukyti mėšlungiui, reikia trinti visas kūnas vilnoniu skaruliu – sausu arba primirkusiu kokio-nors spirito. Ligonio kūnas galima šildyti apdedant šiltų pelenų, smilčių arba pavirintų avižų maišeliais.

Jei ligonis kiek pagėrės ir ims prašyti valgyti, reikia duoti jam tikrai lengvų daiktų, kaip antai—avižienės (avižų viralo, tyrelės) arba šutintojo pieno, bet ir tokio valgymo duodama nedaug.

Kas reikia daryti ligoniui toliau – papasakos gydytojas. Jis papasakos, kaip reikia sunaikinti ir ligos gemalai. Taigi, susirgus kolera žmogui, didžiausias namiškių darbas turi būti pranešti apie ligos atsilankymą gydytojui ir padaryti, belaukiant gydytojo, visa, kas čionai apie tą dalyką pasakyta. Nerasite ar neturėsite arti gydytojo—kvieskitės felčerį.

Šitos žinios, artinantis kolera, reikia turėti dabar kiekvienam žmogui. Jos reikia ir kaimynijoje platinti. Jų, žinoma, surašyta čia mažoka, bet pradžia – bus gana.

Rygiškių Jonas.